

FOKUS: KRIGEN OG FORSKNINGEN

Russlandsforskere, hva nå?

Kristin Fjæstad & Tora Berge Naterstad
Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI), Norge

Sammendrag

Russlands krig mot Ukraina har enorme konsekvenser, først og fremst for Ukraina, men også for Russland og Russlands andre nabostater. Krigen har ikke bare kastet om på europeisk og norsk sikkerhets- og utenrikspolitikk, den vil ha store konsekvenser også for den norske forskningen på, og kunnskapen om, Russland. Mulighetene for forskning i Russland har blitt stadig mer begrenset over flere år, og etter februar 2022 er døren nærmest helt stengt. Samtidig er kunnskap om Russland viktig for Norge, som deler grense og forvalter kritiske ressurser i samarbeid med Russland. Slik vil det fortsette å være. Spørsmålet nå er hvordan denne kunnskapen skal skapes og oppdateres, gitt at rammebetingelsene som den norske forskningen på Russland de siste 30 årene har blitt produsert under, har endret seg dramatisk. Hvordan skal vi oppdatere norsk kunnskap om Russland i årene fremover? Hvilke metoder og data er tilgjengelige, og hva kan vi forvente av disse?

Nøkkelord: forskningsmetode · kunnskapsproduksjon ·
Russland · Øst-Europa

Introduksjon

Russlands krig mot Ukraina har enorme konsekvenser, først og fremst for Ukraina, men også for Russland og Russlands andre nabostater. Krigen har ikke bare kastet om på europeisk og norsk sikkerhets- og utenrikspolitikk, den vil ha store konsekvenser også for forskningen på, og kunnskapen om, Russland i Norge. Mulighetene

Kontaktinformasjon: Kristin Fjæstad, e-post: Kfj@nupi.no

©2022 Kristin Fjæstad & Tora Berge Naterstad . This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), allowing third parties to copy and redistribute the material in any medium or format and to remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially, provided the original work is properly cited and states its license.
Citation: Fjæstad, K. & Naterstad, T. B. (2022). Russlandsforskere, hva nå? *Internasjonal Politikk*, 80(4), 431–440.
<http://dx.doi.org/10.23865/intpol.v80.5134>

for forskning i Russland har blitt stadig mer begrenset over flere år, og etter februar 2022 er døren nærmest helt stengt. Samtidig er kunnskap om Russland viktig for Norge, som deler grense og forvalter kritiske ressurser i samarbeid med Russland. Slik vil det fortsette å være. Spørsmålet nå er hvordan denne kunnskapen skal skapes gitt at rammebetingelsene som den norske forskningen på Russland de siste 30 årene har blitt produsert under, har endret seg dramatisk. Hvordan skal vi oppdatere norsk kunnskap om Russland i årene fremover? Hvilke metoder og data er tilgjengelige, og hva kan vi forvente av disse?

I denne artikkelen diskuterer vi spørsmålene over. Med utgangspunkt i debatten som har fulgt siden Russlands styrkeoppbygging rundt Ukraina høsten 2021, spør vi først hvordan russlandsforskere kan utvikle fagmiljøet videre gjennom utveksling og diskusjon av metoder, data og forskningsvalg. Kan debatten brukes produktivt til å utvikle faget videre?¹ Deretter diskuterer vi noen av de problemene krigen byr på for videre forskning på Russland. Mulighetene til å bruke metoder som feltarbeid og intervjuer, spørreundersøkelser, og analyse av offisielle tekster eller mediekilder er nå blitt mer begrenset. Til slutt deler vi noen betraktninger rundt hva krigen bør bety for hvordan vi forsker på Ukraina og de andre statene som ble uavhengige etter Sovjetunionens oppløsning, inkludert, men ikke avgrenset til, deres forhold til Russland. Kunnskap om andre østeuropeiske stater er et viktig mål i seg selv, også for Norge. Slik kunnskap bør ikke behandles som en sideeffekt av forskning på Russland. Samtidig kan studier av disse landene bidra til å øke og utvide vår kunnskap om og forståelse også av russisk politikk, ut over den russisk-vestlige linsen.

Hvordan studerer vi Russland?

Debatten har rast i norske medier siden Russlands styrkeoppbygging rundt Ukraina høsten 2021 og spesielt etter invasjonen 24. februar 2022. For oss som forsker på Russland, har krigen og diskusjonene den har ført med seg gjort det nødvendig å reflektere over forskningsmessige valg rundt datatilgang, metoder og analyser. Som forskere må vi i vitenskapelige publikasjoner diskutere og begrunne *hvordan* valg av data, metode og analyse henger sammen med *hva* vi ønsker å forklare. I den offentlige debatten har det dessverre vært begrenset rom for slike diskusjoner. Debatten har til tider vært hard, og det kan være fristende, spesielt for mindre etablerte forskere, å unngå det offentlige ordskiftet og heller konsentrere seg om fagfelleverderte publikasjoner hvor metodevalg og kildegrunnlag levnes noe plass. Samtidig har debatten vist frem bredden i det norske forskningsmiljøet som arbeider med Russland, Øst-Europa og Sentral-Asia. Det perspektivmangfoldet kan gå tapt dersom mange trekker seg tilbake.

---

¹ Se for eksempel Mangset et al. (2022) for en diskusjon av hvorvidt og hvordan Hjernevask-debatten har ført til faglig utvikling innenfor kjønnsforsningsfeltet (Mangset et al., 2022).

Hva vi studerer og ser etter som forskere, har betydning for hva vi finner. Ingen kan analysere alt eller kunne alt, derfor er ulike faglige perspektiver basert på teoretisk og metodisk mangfold en nødvendighet. Dette betyr selvfølgelig ikke at alle undersøkelsesopplegg og sannhetspåstander er like gode, men at man i evalueringen av enhver vitenskapelig argumentasjon må ta innover seg det mangfoldet av kvalitetskriterier og beste praksiser som knytter seg til ulike vitenskapstradisjoner.

Problemstillingene som har meldt seg det siste året er mange. Ett viktig tema i den norske debatten har vært forholdet mellom diskurs og materialitet – det aktører sier versus det de gjør. Ble det lagt for lite vekt på den russiske militære opprustningen rundt Ukraina og for mye vekt på russisk offisiell diskurs om NATO-utvidelser? Har vi viet for mye oppmerksomhet til russisk offisiell diskurs om NATO-utvidelser og for lite til russisk (offisiell) diskurs om Ukraina? Og, på hvilken måte og i hvilken grad kan vi egentlig skille mellom disse?

Mye av kritikken har rettet seg mot det å vektlegge offisielle russiske uttalelser. Hvordan representeres verden av beslutningstakere (og andre premissleverandører) i Russland? Vi vil argumentere for at dette er et gyldig og viktig spørsmål for å forstå og forklare staters utenrikspolitikk, og at det vil være det fremover, også i autoritære stater. Diskursanalyse er en analyse av mulighetsrommet for handlinger slik det skapes gjennom hva som er uttrykt, og har lenge vært del av den aksepterte kanon av tilnærminger til analyse av internasjonale relasjoner (Diez, 2001, s. 5). Denne typen analyse prøver ikke å si noe direkte om aktørers hensikt eller motivasjon, men kan likevel fortelle oss mye om hvorfor de handler som de gjør og hvilke handlingsvalg som er meningsfulle for dem. Legger vi til grunn at det er viktig å studere hvordan verden ser ut fra Moskva, blir det neste spørsmålet: Hvordan studerer vi det? Med hvilke data og hvilke kilder?

Utviklingen i Russland, spesielt det siste tiåret, har forsterket allerede vesentlige utfordringer for både kildekritikk og kildetilfang. Dette gjelder også for studier av offisielle uttalelser. Det er gode grunner til at forskere ofte studerer offisiell diskurs, og materialet må behandles kritisk. Dette er noe russlandsforskere allerede er godt kjent med å navigere, men som likevel representerer en begrensning. Desto viktigere er derfor spørsmålet om kildetilfang. Lene Hansen (2006) fremholder at diskursanalysen bør trekke på flest mulig kilder hvor diskurs blir artikulert. I sin for-billedlige analyse av vestlige representasjoner av Balkan, studerer Hansen ikke bare offisielle representasjoner, men blant annet også populærkultur. Det siste året har vært en påminner om viktigheten av å forstå den offisielle diskursens plass i et komplekst samfunnsnett. Samtidig gjør krigens konsekvenser for medielandskapet og det observerbare perspektivmangfoldet i Russland at mulighetene for å triangulere offisielle data vil være mer begrensede fremover. Dette vil påvirke hva slags analyser vi kan gjøre og hvilke konklusjoner vi som forskere kan trekke.

Mye av den norske forskningen på Russland har vært gjort av forskere som har studert i Russland eller vært på feltarbeid, gjort intervjuer, brukt fokusgrupper eller gjennomført spørreundersøkelser. Det har vært mulig å reise, bo, bli kjent og snakke med folk, også om mer kontroversielle temaer. De siste årene har begrensningene

blitt flere og kraftigere, på militærkunnskap spesifikt, men også på politiserte tema som minnepolitikk.² Russlands stadig utvidede fremmed agent-lovgivning har gjort det vanskeligere å samarbeide med russiske forskere og institusjonelle partnere. Enkelte prosjekter og institusjoner har blitt stengt ned, og ensrettingen i det russiske utdannings- og forskningssystemet er blitt sterkere.³ Internasjonale forskere har ikke lenger samme mulighet til å reise inn i landet. Russland har gått fra en relativt åpen periode, til å bli mer autoritært og isolert.

Hvordan vi som forskere forholder oss til disse begrensningene, er et stort spørsmål for russlandsmiljøet fremover. Tilgangen til russiske offisielle nettsider har blitt mer ustabil og noen er blokkert og utilgjengelige fra Norge. Begrensningene rammer likevel ikke først og fremst offisielle tekster, taler og dokumenter, men mange av de andre datakildene som slike tekstanalyser kan trianguleres mot – som offisiell statistikk, også gjenstand for viktige kvalitetsspørsmål. Russiske meningsmålinger har vært hyppig referert i norske medier den siste tiden, men gitt bakteppet av økt ufrihet og statlig propagandainnsats, er disse dataene svært usikre.

Å temme det russiske medielandskapet var blant Putins første prosjekter som president, men modige pressefolk har frem til den siste tiden funnet rom for å fortsette sin virksomhet. Det russiske regimets endelige undertrykkelse av uavhengige medier etter februar 2022, gjør at disse ikke i like stor grad kan tjene som korrektiver eller datagrunnlag for alternativer til offisiell retorikk. Viktige eksilmedier synes imidlertid fortsatt å ha god tilgang til Russland, og bidrar til å fylle ut bildet. Enkelte digitale plattformer er fortsatt tilgjengelige, men også her arbeider Russland for økt isolasjon, blant annet gjennom etableringen av Runet, et eget russisk internett.

Alle disse metodologiske utfordringene utgjør en fare for at Russland oftere vil bli forstått som en enhetlig aktør, med Putin som allmektig på toppen. Samtidig viser deknningen av krigen oss daglig hvordan det russiske systemet er sammensatt av ulike aktører med forskjellige motiver, som ikke nødvendigvis trekker i samme retning. Selv om det er vanskelig å få god kunnskap om disse for forskere, vil studier av andre aktører, både politiske, militære og fra sikkerhetstjenestene, en slags «Kremlinologi 2.0», være viktige i årene fremover.

Områdekunnskap og teori

Debatten i Norge kan også leses som del av en bredere debatt om forholdet mellom teoretisk kunnskap og områdekunnskap. Noen evner å kombinere disse to på gode måter, men Tor Bukkvoll fanger godt ytterpunktene i en nylig publisert bokomtale i *Nordisk Østforum*:

---

² Se f.eks. Aleksej Miller (2020).

³ Russland trakk seg i juni 2022 seg fra Bologna-avtalen.

Noen analyser, ofte skrevet av russlandeksperter, blir så fokuserte på russiske særegenheter at det virker som om studieobjektet domineres av sosiale mekanismer som bare finnes i dette landet. Andre, skrevet av teoretisk orienterte forskere uten spesiell kjennskap til Russland, skjemmes av faktiske feil, misforståelser og manglende forståelse for at samme sosiale mekanisme kan se litt forskjellig ut i forskjellige land. (Bukkvoll, 2021, s. 145)

Dette er ikke en ny diskusjon. Forholdet mellom områdestudier og generelle samfunnsteorier, inkludert teorier om internasjonale relasjoner, har vært drøftet i en årrekke. Etter den arabiske våren ble dette et viktig tema for Midtøsten-studier. Det er naturlig at Russlands krig mot Ukraina utløser liknende diskusjoner.

De sentral- og østeuropeiske landene og deres internasjonale politikk har i stor grad vært oversett i IR-litteraturen, som ofte tar utgangspunkt i Vesten og stormaktene (Kaczmarska & Ortmann, 2021). Ikke bare Russland og Ukraina, men hele regionen beskrives fortsatt ofte med betegnelser basert på Sovjettiden: «post-sovjet», «post-sosialistisk» eller «post-kommunistisk». Teorier om internasjonale relasjoner tar ofte utgangspunkt i vestlige erfaringer, som så blir fremstilt som universelle. Områdekunnskapen kan på sin side ikke produsere universell kunnskap – den er nettopp basert på kunnskap om det partikulære. Den kritiseres derfor typisk for at den ikke i tilstrekkelig grad bruker og tester statsvitenskapelige teorier. Kaczmarska og Ortmann (2021) beskriver det hierarkiske forholdet mellom IR-teoretiske perspektiver og områdekunnskap som «institusjonaliseringen av områdestudier som oppbevaringssted for empirisk kunnskap om ikke-vesten».

Utvidelsen av det norske forskningsmiljøet siden den kalde krigens slutt har skjedd parallelt med betydelige endringer i det akademiske landskapet. Som Neumann også er inne på i sin artikkel, er det færre allroundere i rekkene, de fleste har en dyp faglig spesialisering. Det er blitt krav om doktorgrad for de fleste forskerstillinger. Spesialiseringen gir seg utslag på flere nivåer og har ofte en selvforsterkende effekt. Som student og forsker må man investere tid i språkstudier og utenlandsopphold for å få innpass blant områdespesialister. Dette leder ofte til empirisk fokuserte studier som ikke får innpass i teorifokuserte internasjonale tidsskrifter.

Den økte spesialiseringen krever noe ikke bare av forskerne, men også av media og offentligheten. For forskerne er det viktig med faglig redelighet omkring hva man kan, hvordan man har kommet frem til slutningene sine, og ikke minst, hvilke begrensninger som følger av de metodologiske valgene vi alle må gjøre. Dette er grunnleggende sider ved vitenskapelig kunnskapsproduksjon. Ulike vitenskapelige disipliner har ulike normer for prøving og kvalitetssikring gjennom fagfellevurderinger og publisering. Disse grunnleggende sidene ved vår virksomhet drukner fort i det offentlige ordskiftet. Med det svekkes også andre fagfolks vilje og evne til å sette seg inn i den faglige argumentasjonen og lansere motargumenter herfra, ikke fra en moralsk-politisk posisjon.

Til tross for oppfordringer, har man i liten grad lyktes med å bygge ned skillet og hierarkiet mellom IR-teori og områdestudier.⁴ Vi vil likevel mene at det er i skjæringspunktet mellom solid områdekunnskap og teoretisk kunnskap vi kan finne gode måter å studere Russland på i årene som kommer. Å arbeide for å styrke samarbeidet mellom mer teoretisk og empirisk orienterte forskere, samt å bygge ned forestillingen om at forskere nødvendigvis er enten teoretisk eller empirisk anlagte, vil bidra til å øke kunnskapen om Russland i Norge. Dette krever en bevisstgjøring om forholdet mellom bruk av teori ovenfra og teoretisering nedenfra (Agnew, 2006), om hvordan god teoriutvikling krever solid og partikulær empirisk kunnskap, og om den begrensede universaliteten i de fleste samfunnsteorier.

Hva med årene fremover?

Et mer isolert Russland betyr at mange av metodene norske russlandsforskere har benyttet seg av, antakelig vil være mer eller mindre utilgjengelige på ubestemt tid. Utfordringer knytter seg til tilgang, troverdighet, informasjonskontroll, hemmelighet, sensur og selvsensur, samt sikkerhetsrisiko for både deltakere og forskere (Gentile, 2013; Hansen, 2021; Koch, 2013). Forskningsopplegg kan heller ikke gjennomføres av russiske partnere, da institusjonelle samarbeid er frosset og finansielle transaksjoner ikke kan foretas. Hvordan skal vi da få innsikt i hva det er som foregår i Russland fremover? De siste ti årene har vi fått en bredere akademisk debatt om de metodologiske og sikkerhetsmessige vanskelighetene med å forske i «lukkede» kontekster, deriblant autoritære, illiberale stater som Russland.

Flere norske forskere er del av den «digitale vendingen» i russlandsstudier (Gritsenko et al., 2021).⁵ Til tross for tilgangsfordringene nevnt over, byr internett og sosiale medier på enorme muligheter for datafangst. Kildemateriale fra nett kan brukes både i kvantitativ og kvalitativ forskning, for eksempel med utgangspunkt i større tekstsamlinger og databaser. Digitale russlandsforskere overfører ofte etablerte metoder til en digital kontekst, men kan også bruke det vi kaller «digitalt innfødte metoder» – nye metoder som lar seg bruke bare i kraft av digitale teknologier (se f.eks. Kalsaas, 2021). Digitale metoder kan ikke kompensere tilgangstapet, men gir sine egne viktige muligheter.

Ikke bare bidrar digitale metoder til å styrke datautvalget, men slikt arbeid kan også gjøre deling av data med kolleger både mulig og enkelt.⁶ Neumann peker i sin artikkel i denne spalten på fremveksten av en mer «overgripende, flerstemt samtale»

---

⁴ Se Kaczmarska og Ortmann (2021) for en diskusjon av hierarkiet mellom områdestudier og IR. Aris (2020) har studert siteringspraksiser og finner at det er liten endring fra 1990-tallet til 2010-tallet og at IR-artikler i mindre grad siterer områdestudier enn motsatt.

⁵ Ved Aleksanteri-instituttet, Finland har de opprettet en forskningsgruppe på digitale russlandsstudier. Se her for mer informasjon: <https://blogs.helsinki.fi/digital-russia-studies/>

⁶ Se f.eks. det tyske initiativet Discuss Data, som er en plattform for å arkivere, dele og diskutere forskningsdata fra det post-sovjetiske området: <https://www.discuss-data.net/>

mellom ulike fagmiljøer over tid i Norge. Hvordan kan vi som fagfolk legge til rette for at denne samtalen skal fortsette? Diskusjonen om områdekunnskap, IR og hvordan det partikulære både kan og bør prøves mot det mer generelle, illustrerer et behov for bredere samarbeid og diskusjon med forskere som arbeider i andre kontekster. Sammenlignende forskning og økt kunnskap om funn fra andre autoritære stater, kan være en viktig kilde til å forstå Russland i årene fremover. Her kan deling av data være en viktig praksis.

Glasius (2017) og andre har lansert en forskningsagenda om internasjonal autoritarianisme som inkluderer «ekstraterritoriell autoritarianisme», og tar utgangspunkt i hvordan autoritære systemer kan studeres gjennom praksiser utenfor landets grenser. Nye russiske eksil- og diasporamiljøer kan være fruktbare felt for studier av spørsmål om nasjonalisme og politisk utvikling også i Russland.

Krigen har skjerpet vårt blikk på Russlands forhold til Vesten. Samtidig illustrerer den internasjonale utviklingen, blant annet med avstemninger i FNs sikkerhetsråd, at mange stater ikke nødvendigvis deler Vestens situasjonsoppfatning eller altomfattende engasjement i krigen. Russlands forhold til andre deler av verden – Kina, India, men også det globale sør – avsetter et stort rom for å studere Russland som utenriks- og sikkerhetspolitisk aktør i årene fremover. Den norske debatten etter krigsutbruddet 24. februar har rettet oppmerksomhet mot at det også er land som ligger nærmere oss hvor studier av Russlands relasjoner kan gi viktig innsikt og forståelse. Russlands mange nabostater, som tidligere var sovjetrepublikker, har gjennom de siste 30 årene arbeidet med å finne sin plass i verden. Disse prosessene og statene er det viktig å studere i seg selv, og de kan også være gode steder for å studere Russland i tiden fremover.

Martin Müller (2020) mener at det «globale øst» er «dobbelts ekskludert»: verken del av det globale nord, eller fanget opp av skiftet mot en mer post-vestlig IR-teori, som hovedsakelig har sitt utspring i studiet av det globale sør. Det norske forskningsmiljøet representerer bred kompetanse på det geografiske området som utgjorde Sovjetunionen frem til 1991. Mange har ikke forsket kun på Russland og russiske føderasjonssubjekter, men også på stater som Ukraina, Belarus eller landene i Sentral-Asia og Sør-Kaukasus. Mens områdestudier i USA og Storbritannia var tett knyttet til geopolitikken under den kalde krigen, kom de til Norge først mot slutten. Norge har i så måte gått mot strømmen og utvidet forskningsmiljøene på Øst-Europa siden 1990-tallet, mens miljøene og finansieringen i for eksempel USA og Storbritannia er blitt redusert i samme periode.

Dette er kunnskap som må hegnes om og videreutvikles nå. Viten om disse områdene må være basert på studier av stater og folk som egne aktører, ikke ta utgangspunkt i Moskvas syn på og politikk overfor dem. Russlandsforskere blir stadig antatt å være eksperter også på situasjonen i Russlands naboland. Her har krigen bidratt til å løfte en viktig internasjonal debatt om disse statenes posisjon i kunnskapshierarkier, samt om hvordan vi kan studere deres relasjoner med Russland, også her i Norge.

Forskningsfinansiering er avgjørende for hva vi forsker på, og hva vi dermed kan uttale oss om som forskere. Kanskje kan en av blindsonene krigsutbruddet har

tydeliggjort dels skyldes nettopp hva vi har fått penger til å studere: Fokus har ofte ligget på Russlands forhold til Vesten, mens russisk innenrikspolitik har vært nedprioritert. Etter den kalde krigens slutt har hovedprioriteringen, også i Norge, like fullt vært å styrke forskningen på Russland, mens Russlands nabostater i mindre grad har vært prioritert. Krigens i Ukrainas mange konsekvenser for disse statene, ikke bare når det gjelder deres forhold til Russland, men til hverandre og til andre stater, vil være viktige forskningstemaer i årene fremover. Forskningsrådets program NORRUSS pluss er et skritt i riktig retning. Opprettelsen av det nye Ukrainanettverket⁷ et annet. Krigens fordrer ikke bare videre investering i norsk russlandsforskning, det er også på høy tid med en større og bredere satsing på kunnskapsproduksjon om, fra og med andre østeuropeiske og sentralasiatiske land.

Avslutning

Som naboland til Russland har vi i Norge over lang tid bygget opp et sterkt forskningsmiljø på Russland og Øst-Europa, som er større enn i mange europeiske land. Historisk mange russlandsforskere (og andre) har bidratt med analyser og forklaringer i forbindelse med Russlands krig i Ukraina. Dette lover godt for en mer mangfoldig og empirisk belagt diskusjon om utviklingen i Russland og den bredere regionen i fremtiden. Samtidig er krigen et vannskille: Den byr på nye metode- og datamessige utfordringer og fordrer viktige diskusjoner om hvordan vi vil forske på ikke bare Russland, men Eurasia og Øst-Europa. I denne artikkelen har vi diskutert noen relevante perspektiver på hvordan vi skal oppdatere norsk kunnskap om denne regionen i årene fremover. Vi har trukket frem noen metoder og datakilder som nå er mindre tilgjengelige og aktuelle, men også noen muligheter. Vi håper at dette bare er starten på en bredere diskusjon.

Krigen utfordrer også det bredere norske fagmiljøet som kanskje i stor grad unnslopp geopolitikken under den kalde krigens, men som nå ser en hard offentlig debatt. Denne debatten er ikke alltid like stringent i forfølgelsen av vitenskapelige argumenter, metodevalg og bruk av data. Slik debattkultur kan ha en nedkjølende effekt, og kanskje føre til at særlig yngre og mindre etablerte forskere vegrer seg for å utfordre dominerende tolkninger. Vi vil derfor minne om at produktiv vitenskapelig diskusjon må bygge på et velvillighetsprinsipp: deltakere må behandle andre forskeres argumentasjon om internasjonal politikk som seriøse forsøk på å frembringe kunnskap (Jackson, 2016, s. 19).

Som forskningsmiljø vil vi alltid vinne på at det er rom for nyanserte forklaringer på komplekse problemstillinger, for å plukke fra hverandre og kritisere kollegers argumentasjon, og for å utfordre dominerende sannhetspåstander. I tiden som kommer er det viktig at vi slår våre gode hoder sammen for å kunne bidra med kunnskap om en stor og viktig region, kunnskap som er viktig for norske beslutningstakere og

---

⁷<https://uni.oslomet.no/ukrainett/>

den norske offentligheten. Datakildene, teoriene og metodene nevnt her, er bare et knippe av dem vi vil få bruk for fremover. I tillegg til spørsmålene stilt i denne artikkelen, har krigen aktualisert utallige andre problemstillinger, og flere vil dukke opp. Disse kan kun besvares ved at vi hegner om teoretisk og metodologisk mangfold.

Om artikkelen

Stor takk til Russlandsnettverket for gode diskusjoner om veien videre for norsk russlandsforskning, samt til Øyvind Svendsen, Julie Wilhelmsen og anonym fagfelle for konstruktive og gode innspill til teksten.

Om forfatterne

Kristin Fjæstad er seniorforsker og gruppeleder for forskningsgruppen for Russland, Asia og internasjonal handel ved Norsk utenrikspolitisk institutt (NUPI). Hun forsker nå på regional politikk og utvikling rundt det Kaspiske Hav, og arbeider med spørsmål knyttet til utvikling, identitetsbygging, utenrikspolitikk og statsdannelse i det tidligere Sovjetunionen, særlig i Sentral-Asia. Fjæstad koordinerer sammen med flere NUPI-kolleger Russlandsnettverket (RUSSNETT), et nasjonalt, tverrfaglig nettverk for forskere som arbeider med problemstillinger knyttet til russisk politikk og samfunnsutvikling.

Tora Berge Naterstad er forsker i forskningsgruppen for Russland, Asia og internasjonal handel ved Norsk utenrikspolitisk institutt (NUPI). Hun jobber med spørsmål knyttet til nasjonalisme og politikk i Russland, kroppspolitikk og tradisjonisme, og identitet i internasjonale relasjoner. Naterstad er også del av prosjektgruppen som koordinerer Russlandsnettverket (RUSSNETT).

Referanser

- Bukkvoll, T. (2021). Rusland som militær stormagt [Bokanmeldelse]. *Nordisk Østforum*, 35, 144–146. <https://doi.org/10.23865/noros.v35.3174>
- Diez, T. (2001). Europe as a discursive battleground: Discourse analysis and European Integration Studies. *Cooperation and Conflict*, 36(1), 5–38. <https://doi.org/10.1177/00108360121962245>
- Gentile, M. (2013). Meeting the “organs”: The tacit dilemma of field research in authoritarian states. *Area*, 45(4), 426–432.
- Glasius, M., de Lange, M., Bartman, J., Dalmaso, E., Lv, A., Del Sordi, A., Michaelsen, M. & Rujigrok, K. (2018). *Research, ethics and risk in the authoritarian field*. Palgrave Macmillan.
- Gritsenko, D., Wijermars, M. & Kopotev, M. (Red.). (2021). *The Palgrave handbook of digital Russia studies*. Palgrave MacMillan.
- Hansen, F. S. (2021). Militarisme og patriotisme i Rusland – kulturen bag den militære kampkraft. I N. B. Poulsen & J. Staun (Red.), *Rusland som militær stormagt* (kap. 5). Djøf Forlag.
- Hansen, L. (2006). *Security as practice: Discourse analysis and the Bosnian war*. Routledge.
- Jackson, P. T. (2016). *The conduct of inquiry in international relations: Philosophy of science and its implications for the study of world politics*. Routledge.
- Kaczmarek, K. & Ortmann, S. (2021). IR theory and area studies: A plea for displaced knowledge about international politics. *Journal of International Relations and Development*. <https://doi.org/10.1057/s41268-021-00246-8>

- Kalsaas, J. (2021). Kald krig i kommentarfeltet? Historien om Frode Berg på russisk internett. *Nordisk Østforum*, 35, 257–279. <https://doi.org/10.23865/noros.v35.3379>
- Koch, N. (2013). Introduction – field methods in “closed contexts”: Undertaking research in authoritarian states and places. *Area*, 45. <https://doi.org/10.1111/area.12044>
- Mangset, M., Midtbøen, A. H. & Wollebæk, D. (2022). Finansieringssystemer og faglige «stammekriger»: En trussel mot ytringsfrihet i akademia? I M. Mangset, A. H. Midtbøen & K. Thorbjørnsrud (Red.), *Ytringsfrihet i en ny offentlighet. Grensene for debatt og rommet for kunnskap* (s. 180–203). Universitetsforlaget.
- Miller, A. (2020). *Russia and Europe in memory wars*. NUPI Working Paper 890. <https://www.nupi.no/publikasjoner/cristin-pub/russia-and-europe-in-memory-wars>
- Müller, M. (2020). In search of the global east: Thinking between north and south. *Geopolitics*, 25(3), 734–755.

Abstract in English What Now, Russologists?

Russia's war against Ukraine has enormous consequences. First and foremost for Ukraine, but also for Russia and its neighboring states. The war has not only changed European and Norwegian security and foreign policies, it will also have a significant impact on Norwegian research on and knowledge about Russia. The opportunities for doing research in Russia have become more limited in recent years. After February 2022, it has become impossible. At the same time, knowledge about Russia is important for Norway, which shares a border and administers critical resources in cooperation with Russia. This will continue to be the case. The question now is how this knowledge is to be created given that the framework conditions under which Norwegian research on Russia has been produced during the last 30 years have dramatically changed. How are we going to update Norwegian knowledge about Russia in the coming years? What methods and data are available, and what can we expect from these?

Keywords: research methods · knowledge production · Russia · Eastern Europe